

THE
NOBEL
PEACE
PRIZE

Tale ved

Iederen av Den Norske
Nobelkomite
Berit Reiss-Andersen

Nobels fredspris 2023

Oslo, 10. desember 2023.

Copyright © The Nobel Foundation, Stockholm, 2023.

General permission is granted for the publication in newspapers in any language. Publication in periodicals or books, or in digital or electronic forms, otherwise than in summary, requires the consent of the Foundation. On all publications in full or in major parts the above underlined copyright notice must be applied

Deres Majesteter,
Deres Kongelige Høyheter,
Eksellenser,
Representanter for vinneren av Nobels fredspris,
Mine damer og herrer,

“Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter.” Slik lyder de første ordene i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter. Erklæringen sier videre at “Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet.” Millioner av mennesker rundt om i verden nyter ikke godt av slike grunnleggende rettigheter og beskyttelse fordi de lever i stater som ikke overholder de standarder som folkeretten setter – en rett som gjelder for *alle*, uavhengig av hvilket politisk system en selvstendig stat har valgt å styre etter.

Rettsreglene som er nedfelt i dette dokumentet er uten forbehold, men dessverre er det mange stater som ikke setter dem ut i livet. Heldigvis ivaretas livsgnisten i disse rettsreglene av engasjerte mennesker som står opp for sine rettigheter. Vi er samlet her for å feire en modig person som har gjort nettopp dette: forsvart grunnleggende rettigheter for seg selv og for alle andre.

Den Norske Nobelkomite har bestemt at Nobels fredspris for 2023 skal gå til Narges Mohammadi for hennes lange og modige kamp mot undertrykking av kvinner i Iran og hennes kamp for frihet og selvstendighet for alle.

Ved å fokusere på kvinners rettigheter har Narges Mohammadi satt søkelys på den universelle retten til likhet. Hun har kjempet mot restriksjoner som er innført for kvinner, som for eksempel tvungen bruk av hijab og andre tildekkende klær og andre typer forbud knyttet til sport, dans og aktivitet generelt. Iranske kvinner har færre rettigheter enn menn på alle livets områder.

Hun har betalt en høy pris for sin menneskerettighets- og frihetsaktivisme. Hun har ikke kunnet gjøre karriere som fysiker og ingeniør. I flere tiår har hun blitt trakassert og hun har blitt arrestert 13 ganger. Hennes “forbrytelse” har vært at hun har tatt til orde for menneskerettigheter og mot bruk av dødsstraff i Iran. Siden 2003 har hun arbeidet for Defenders of Human Rights Center i Tehran. Hun fikk en ledende rolle der da organisasjonens grunnlegger, Nobelprisvinner Shirin Ebadi (som er med oss her i dag) – måtte gå i eksil. Narges Mohammadi har videreført Shirin Ebadis arbeid gjennom å skrive, kjempe, demonstrere og ytre seg ved alle mulige anledninger, uten frykt for konsekvensene.

I 2015 startet hun soningen av en straff på 10 år og 153 piskeslag. Hun er fengslet, men ikke brakt til taushet. Hun fortsetter sin aktivisme fra innsiden av fengselet. Hun engasjerer sine medinnsatte gjennom utdanning, dans, sang og

protester. Hun har arrangert protester mot seksuell vold og tortur som innsatte ved kvinneavdelingen opplever. I september 2022 ble hun den selvfølgelige lederskikkelsen for bevegelsen “Kvinne – Liv – Frihet”, som oppstod da 22 år gamle Mahsa Jina Amini ble drept mens hun var i det iranske moralpolitiets varetekt. Store mengder kvinner og menn gjentok budskapet i FN-charteret ved å rope ut “Zan – Zendegi – Azadi” (Kvinne – Liv – Frihet). Millioner av opprørte borgere strømmet ut i gatene med krav om frihet og fordømmelse av undertrykking.

I et intervju med Time Magazine nylig hyllet Narges Mohammadi Mahsa Jina Amini med å si at: “Da jeg fikk høre at jeg hadde fått Nobels fredspris, dukket navnet Mahsa Jina Amini opp i mitt indre. Denne bevegelsen smykker seg med hennes vakre navn og jeg tilegner henne denne prisen.”

Narges Mohammadi ble ikke satt fri slik at hun kunne komme til Oslo for å motta Nobels fredspris. Jeg er likevel overbevist om at hun er med oss i tankene akkurat nå. I dag er det hennes barn som representerer henne, ved siden av et portrett plassert bak den tomme stolen hennes på scenen. Hun har bedt oss om å bruke nettopp dette bildet fordi det uttrykker hvordan hun ønsker å leve sitt liv – hun ser lykkelig ut, i fargerike klær, uten tildekket hår og med et fast blikk rettet mot oss.

Narges Mohammadi lever med smerten over å ikke ha truffet sine barn og sin mann, Taghi Rahmani, på nærmere åtte år. De er tvunget til å leve i eksil i Frankrike.

Vår fredsprisvinner har bedt om at hennes datter Kiana og hennes sønn Ali skal få representere henne under denne seremonien. Tvillingene, som er 17 år gamle, bærer en tung bær på sine unge skuldre. Snart skal de lese opp Nobelforedraget som deres mor har skrevet og motta gullmedaljen og diplommet på hennes vegne. Jeg takker dere, Kiana og Ali, for at dere utfører denne viktige oppgaven.

Gjennom å gi Nobels fredspris til Narges Mohammadi berømmer Den Norske Nobelkomite hennes livslange kamp for menneskerettigheter og et sterkt sivilsamfunn. Ingen straff har stoppet henne. Hun understreket sitt standpunkt i en artikkel publisert av New York Times på ettårsdagen for drapet på Mahsa Jina Amini, hvor hun sier: “Jo flere av oss de sperrer inne, desto sterkere blir vi.”

Narges Mohammadi hatt slitt med flere alvorlige helseproblemer mens hun har sittet i fengsel. Nylig fikk hun tilbud om høyst nødvendig legehjelp ved et sykehus under forutsetning av at hun tok på seg hijab når hun forlot fengselet. Hun nektet og innledet en sultestreik. Til slutt ble hun fraktet til sykehuset for en kort undersøkelse under strenge sikkerhetstiltak – men uten å bruke hijab. Hun har en urokkelig besluttsomhet. Selv når hun er fratatt alt, greier hun å mobilisere viljestyrke og mot nok til å gjøre seg gjeldende.

Nobels fredspris for 2023 går til Narges Mohammadi for hennes modige kamp for frihet og menneskerettigheter over tre tiår, og for å ha inntatt en lederrolle da en ny bølge av protester skyllet over Iran.

Årets fredspris er en hyllest til alle modige kvinner i Iran og i verden ellers som kjemper for grunnleggende menneskerettigheter og for å få slutt på diskriminering og segregering av kvinner.

Gjennom sitt arbeid har Narges Mohammadi bidratt til å virke mest eller best for forbrødring mellom folket i Iran og resten av verden, og har dermed oppfylt bestemmelsene i Alfred Nobels testament.

Årets fredspris skriver seg inn en lang tradisjon med tildeling av Nobels fredspris til ikke-voldelige frihetskjempere, herunder Martin Luther King Jr. Narges Mohammadis kamp kan også sammenlignes med kampen som ble ført av Albert Lutuli, Desmond Tutu og Nelson Mandela i over 30 år før apartheidssystemet i Sør-Afrika ble avskaffet.

I Iran har kvinnene kjempet mot segregering i over 30 år. Deres drøm om en bedre fremtid vil til slutt gå i oppfyllelse.